

İnsan âlem ilişkisi bağlamında Seyyid Harun Veli

İbrahim Keş¹

Özet

Bu çalışma, Seyyid Harun Veli'nin insan-âlem ilişkisine dair anlayışını, 14. yüzyılın başlarında Horasan'dan Anadolu'ya göç ederek Seydişehir'i kurma sürecini merkeze alarak incelemektedir. Analizin temel kaynağı, Seyyid Harun'un dokuzuncu göbekten torunu Abdülkerim bin Şeyh Musa tarafından 1554 yılında yazılan Makalât-ı Seyyid Harun Veli adlı menakıbnamedir. Makale, Makalât'ta sunulan insan-âlem tasavvurunun ikili bir yapıya sahip olduğunu savunur. Bir yanda, dünyevi iktidarı reddedip ilahî bir emirle yola çıkan Seyyid Harun'un, terk edilmiş bir antik kentin (Vervelid) kalıntıları üzerine yeni bir şehir inşa ederek dünyayı imar etme eylemi yer alır. Bu durum, dünyadan tamamen el etek çekmek yerine, ahiret için dünyayı bir faaliyet alanı olarak gören aktif bir züht anlayışını yansıtır. Diğer yanda ise, Makalât'ın son bölümünde detaylandırılan ve "dört kapı kırk makam" öğretisine dayanan tasavvufî yaratılış ve kâinat anlayışı bulunur. Seyyid Harun'un bir derviş olarak şehir kurması, Anadolu ve Balkanlar'da benzeri olmayan bir durumdur. Sonuç olarak çalışma, Seyyid Harun'un eylemlerinin, manevî hedef ile dünyevi çabayı birleştiren, coğrafyayı ve toplumu ruhen canlandıran bütüncül bir dünya görüşünün örneğini sunduğunu ortaya koymaktadır. Yeni bir bilme biçiminin kapılarını aralayıp, sahip olduğumuz bilme biçimlerine alternatif olarak âlemle kurduğumuz ilişkiyi gözden geçirmemizi sağlayacak bir bilgi üretmektedir.

Seyyid Harun Veli in the context of the human-world relationship

Abstract

This study examines Seyyid Harun Veli's understanding of the human-universe (insan-âlem) relationship, focusing on his migration from Khorasan to Anatolia in the early 14th century to found the city of Seydişehir. The primary source for the analysis is the hagiography titled Makalât-ı Seyyid Harun Veli, which was written in 1554 by his ninth-generation descendant, Abdülkerim bin Şeyh Musa. The article argues that the conception of the human-universe relationship presented in the Makalât has a dual structure. On one hand, it portrays the practical action of Seyyid Harun, who renounced worldly power and, upon a divine command, built a new city on the ruins of an abandoned ancient city (Vervelid). This reflects an active form of asceticism (zühd) that engages with the world as a field of activity for the sake of the afterlife, rather than complete withdrawal. On the other hand, the study points to the Sufi understanding of creation and the cosmos detailed in the final section of the Makalât, based on the "four doors, forty stations" doctrine. Seyyid Harun's founding of a city as a dervish is a unique case in Anatolia and the Balkans. In conclusion, the study asserts that Seyyid Harun's actions exemplify a holistic worldview that integrates spiritual purpose with worldly endeavors, spiritually revitalizing geography and society. It opens the doors to a new way of knowing and produces knowledge that will enable us to review our relationship with the universe as an alternative to the ways of knowing we have.

Article History

Received
2025-07-24
Accepted
2025-10-29

Anahtar Kelimeler

Seyyid Harun Veli, Makalat, Seydişehir, İnsan-ı Kâmil, Âlem, Göç.

Keywords

Seyyid Harun Veli, Maqalat, Seydişehir, Perfect Human Being, Universe, Migration.

¹Corresponding Author: İbrahim Keş, Graduate School of Sociology, Selçuk University, Konya/Türkiye.

ibrahimkes@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-0892-0704> <https://ror.org/045hgzm75>

Giriş¹

Bu çalışmanın konusu, Seyyid Harun Veli ve menakıbında kurgulanan ve kurulan insan-âlem ilişkisidir. Seydişehir, Seyyid Harun Veli tarafından temelleri atılmış, kendisi ve beraberindeki topluluğun yerleşim yeri haline gelmiştir. İkinci olarak kendisi tarafından inşa ve imar edilip şenlendirilen şehir, "âlem" olarak kabul edilip içerisindeki diğer yapılarla "âlem" kuruluşu tamamlanmıştır. Çalışma buradan hareketle, âlem içinde âlem kuran Seyyid Harun Veli ve menakıbında aktarılan ve yansıtılan âlem anlayışına ve algısına odaklanmaktadır.

Makalât çoğunlukla tarihi bir metin olması nedeniyle tarihsel araştırmalara konu olmaktadır. Tarih ile ilgili olan kısımları da ekseriyetle dönemin sosyal yapısı ve kültürü etrafında şekillenmektedir. Tarihçilerin, *Makalât*'ı -kendi içinde barındırdığı anlamı dikkate almadan- tarihi bir metin olarak doğrudan çalışmaları söz konusu değildir. Bu hususta yapılan çalışmalar arşiv belgelerinde verilen bilgiler etrafında yürütülmektedir. Seyyid Harun'un şehir kurucusu olması üzerinden yapılan değerlendirmeler yine tarihi bir olgu olarak incelenmekte ve arkasında yatan temel itici güçler yine tarihçi bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Şen (2022, ss. 201-213) tarafından yapılan çalışmada şehrin kuruluş hikâyesi, *Makalât* ve Seyyid Harun ile birlikte diğer tarihi veriler üzerinden anlatılır. Ayrıca Çaycı'da (2017, s. 398) Aşıkpaşazade tarafından yapılan ayrımın bir benzeri üzerinden konuya şehir banisi olması üzerinden yaklaşıp fetih boyutu, ekonomik boyut ve sosyal boyut üzerinden *Makalât*'ı ve şehrin kuruluşunu incelemiştir. Ayrıca benzer bir çalışma olarak Değerli'nin (2014, ss. 125-134) çalışmasına da bakılacak olursa tarihi araştırmaların yaslandığı belgeler ve belgelerin verdiği bilgiler etrafında şekillenen ekonomik ve sosyal hayatın aktarımına rastlanabilir.

Bu çalışmada tarihle nesnel bir ilişki kurulamayacağından hareketle -çünkü "tarih yorum demektir"- (Carr, 2022, s. 75), yorumsayıcı bir yaklaşım ile metin incelenmiştir. Bu yaklaşım kadim bir felsefi geleneği taşıması yanında sosyal bilimlerde "kökenleri Alman sosyolog Max Weber'e (1864-1920) ve Alman filozof Wilhem Dilthey'e (1833-1911) kadar uzanır" (Neuman, 2017, s. 130). İçinde yaşadığımız dünyayı anlama ve yorumlama çabası içinde yer alıp, bunun için tarihsel bir perspektif geliştirilmesi ile elde edilecek bakış açısına ulaşma isteği sonucunda bu yöntem tercih edilmiştir. Weber, bir amacı bulunan toplumsal eylemin incelenmesi gerektiğini öne sürmüştür (Neuman, 2017, s. 130). Bu bağlamda *Makalât*'ı incelediğimizde onun, "bir amaca yönelik" olmasını şehir kurma, "toplumsal eylem"ini ise beraberinde yola çıkan kırk kişi sağlamaktadır. Yöntemin bize sağladığı bakış açısı ile anlamak adına tarihçiden farklı olarak eylemi ve gerekçelerini sorgulayabilir, yorumlama içinse bugüne nasıl bir anlam sunar? sorusunun cevabını bulabiliriz. Yorumsayıcı yaklaşımın bir ayağı ise metinde var olan anlamın ortaya çıkarılma çabasıdır. Çalışmamızda temel alınan insan-âlem ilişkisi ile kadim felsefi ve tasavvufi konular bağlantılandırılarak okuma yapılmıştır. Belki bu metni yeniden kurgulamak gibi görülebilir ama asıl amaç metnin sunduğu anlam katmanlarını ortaya çıkararak anlamayı derinleştirme çabasıdır. Bu sayede orada duran (sabit) bir form yerine yaşayan canlı bir varlık haline gelmesi sağlanacak ve bugüne ışık tutacaktır. Ayrıca anlam ile davranış arasında var olan sıkı bağ gözden kaçırılmamalıdır.

Makalât, bize çokda eski olmayan zamanlarda bu topraklarda yaşayanların, insan ve âlemle nasıl bir ilişki içinde olduğunu gösteren bir metindir. Bu bağlamda metni günümüzde nasıl anlamalıyız sorusunun cevabını aramak üzere felsefenin ve tasavvufun konusu olan insan-âlem ilişkisini nasıl kurduğunu ortaya koymaya çalışmak temel amacımızdır. Metne bugün sahip olduğumuz varlık tasavvuru üzerinden yaklaşmak temel bir problem gibi gözükse de mekân-zaman-insan ilişkisi üzerinden ve karşılaştırmalı bir okuma ile yeni bir bakış geliştirilebilir. Böylelikle daha bütünlüklü bir okuma yapılmış olur ve insan-âlem ilişkisinde konumlanışın ne olduğu ortaya konulabilir. İnsan nedir? Âlem nedir? ve bu ikisinin birlikte taşıdığı anlam nedir? sorularına cevap bulunabilir. Çalışma ile ilk defa Seyyid Harun ve *Makalât*'ı, yeni bir kavramsal bakış ve yöntem denemesine tabi tutulmuştur. Konuyu önemli kılan diğer bir etmende Seyyid Harun'un bir şehrin banisi olması ve *Makalât*'ın bu şehrin kuruluşunu anlatmasıdır.

"...gerek Anadolu'da gerekse Balkanlar'da şeyh ve dervişler tarafından kurulmuş bir tek şehir vardır. O da kurucusunun adıyla zikredilen Seydişehir'dir" (Karadeniz, 1998, s. 32).

¹ Bu konu Şehir ve Medeniyet Öncüsü Seyyid Harun Veli Sempozyumunda (3 Mayıs 2025 – Seydişehir/Konya) "Seyyid Harun Veli'de İnsan ve Âlem Tasavvuru" başlığı altında özet olarak sunulmuştur.

Seyyid Harun ile ilgili bilgilerin tamamını dokuzuncu göbekten torunu Abdulkerim bin Şeyh Musa tarafından 1554 yılında kaleme alınan *Makalât-ı Seyyid Harun Veli* adlı menakıbnameden öğrenmekteyiz. Bu eserde, 1302-1320 yılları arasında Horasan'dan gelerek Seydişehir'i kurmuş olan Seyyid Harun'un keramet ve faaliyetlerini anlatılmaktadır (Kurnaz, 1991, s. VII). Bu bağlamda menakıbnameler ve özelde Seyyid Harun'un *Makalât'ı* bize hem tarihi bir belge hem de bir şehrin kuruluşunun hikâyesini ve sürecini anlatan önemli bir kaynaktır. Bu anlatılar arkeologların buluntuları gibi tarihi bakımdan ciddi bir kaynak değeri taşırlar ve toplumun hafızasına adeta kazınan bir gelenek haline bürünürler (Ocak, 2010, ss. XI-XIV).

Menakıbnameler, konu alınan devrin sosyal ve dini hayatını, yaşanan coğrafyanın durumunu ve özellikle göç yollarının nerelerden geçtiği bilgisi ile buralardaki bağlantı noktalarını göstermesi bakımından önemli kaynaklardır. Bu bilgi bize, daha önce yaşanan ve yeni gelinen yerler arasındaki bağı ve ilişkiyi ortaya koymaktadır.

"Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Vilayetname-i Hacım Sultan ve Menakıb-ı Seyyid Harun-ı Veli gibi eserler, XIII-XV. Yüzyıllarda Anadolu'nun muhtelif bölgelerinin içtimai durumlarını, toplum hayatının bazı yönlerini ve gelenekleri dikkate değer satırlarla anlatırlar" (Ocak, 2010, s. 68).

Ortaya konulan bu bağ bize Türkistan, Horasan ve Rum bağlantısını da vermektedir. Göçün kaçınılmazlığı karşısında yer edinme sürecinin anlaşılmasını da sağlamaktadır. Bu anlaşılabilirse geçmiş ile bugün arasında daha sağlam bağlar kurulup, modern hayatın yaşantı dünyamıza müdahaleleri anlaşılabilir olur. Tarihsel açıdan bakıldığında Anadolu'ya yerleşme sürecinde farklı bölgelerden gelinse bile ortak bir insan-âlem (irfan) anlayışının varlığını Taşğın (2017, s.19) şu şekilde ifade etmiştir;

"Horasan erenleri, Türkistan pirleri ile Rum erenleri arasında, bağlantı veya harç olmuştur".

Menakıbnamelerde yer alan keramet motifleri ayrı tutularak döneme ait tarihi bilgi ve belgelerle karşılaştırıldığında doğrulukları (tutarlılıkları) ortaya konulabilmektedir. Ocak'ın yapmış olduğu tasnife göre Seyyid Harun *Makalât'ı* tarihi gerçeklere dayanan menkıbe türüne dâhil olmaktadır. Ayrıca menkıbelerin yazılmasında kullanılan kaynaklardan söz ederken Ocak (2010, ss. 37-38) tarafından ifade edilen;

"şayet yazar veliden sonraki bir devirde yaşamış ise, bizzat kendi müşahedeleri gibi değerli bir kaynaktan yoksun kalmakla beraber, bu defa 1-Sözlü gelenek, 2-Yazılı kaynaklar, 3-Tarihi kalıntılar olmak üzere üç türlü kaynağı kullanmak durumunda kalacaktır."

1. Seyyid Harun ve Makalât'ı

Makalât'ın yazarı, Seyyid Harun'un dokuzuncu göbekten torunudur ve metni de yaklaşık iki yüzyıl sonra yazmıştır.

"Sultan'ın makalâtını şol pirlerden ve salihlerden ve azizlerden işitip bildiği üzere dahi bazı Farisi evrak bulunup Farisiyi Türkçeye tercüme edip tahrir olundu" (Şeyh Musa, 1991, s. 22).

Alıntıladığımız ifadesi ile yazar, şifahi/sözlü gelenek ve -belirtmediği- yazılı kaynaklardan faydalandığını ortaya koymuştur. Yukarıda belirttiğimiz üçüncü kaynak ise velinin zamanından kalma yapılardan oluşmaktadır. Bunlar Ocak'a (2010, s. 38) göre;

"velinin zamanından kalan türbe, mezar, kitabeler, tekke binaları, velinin bizzat kendine ait eser ve eşyalarından ibarettir".

Bu bağlamda Seyyid Harun'un türbesi, camisi, medresesi ve zaviyesi bulunmaktaydı fakat medrese ve zaviye arsası günümüze kadar ulaşamamış, sadece türbe ve cami kalmıştır (Önder, 1988, ss. 13-15).² Aynı dönem yaşamış ve yine Horasan'dan göç edip Konya çevresine yerleşmiş olan

² Seydişehir belediyesi tarafından şehir ilk kurulduğunda mevcut olan kapılar temsili olarak yeniden yapılmıştır. Bu temsil kale şeklindeki arazinin büyüklüğü ve geçiş yerleri hakkında fikir verebilir. Ek 1.

Dediği Sultan Menakıbı'nda da Seyyid Harun'dan karşılıklı bahsedilmesi *Makalât*'ın tarihi geçerliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca menakıbnameler bağlamında iki farklı irfan anlayışının varlığı ortaya çıkmaktadır. Taşğın vd'nin (2018, 25) yaptığı çalışmaya göre her ikisinin de sahip oldukları farklı irfan anlayışlarına Türkistan ve Horsan işaret edilmekte ve bu iki anlayışın bütünlüğü ortaya konulmaktadır. Menkıbelerde yer alan keramet motiflerinin ifade ettiği sembolik anlamlar vardır. Metnin kendi içinde bunların ne ifade ettiği ortaya konulabilirse anlam bütünlüğü de sağlanmış olur.

"Menakıplarda kullanılan anlam dünyası kendine özgü bir dil üzerinden kurulmaktadır. Kullanılan mecaz kendi bağlamı içerisinde ele alınmayı, parçaları takip edip bütünü olduğu gibi anlamlandırmayı veya anlatılmayı gerekli kılmaktadır" (Taşğın, 2017, s. 21).

Menakıbnamelerin öncelikle sözlü metinler olduğu ve yazıya aktarılma süreçlerinde aradan geçen zaman farkının da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekir. Bu yorumsayıcı bir yaklaşımla ve diğer menakıbnameler ile karşılaştırmalı bir incelemeyi gerekli kılar.³

Menakıba göre Seyyid Harun Horasan'da emirlik yapan biri olup (Şeyh Musa, 1991, s. 23), dedesinin ve babasının mezarını ziyaret ettiğinde aldığı emir ile dünya nimetlerinden elini çekip maiyetindeki ailesiyle birlikte kırk kişi olarak yola çıkmıştır. *Makalât* sadece bir adamın değil kırk kişiyle birlikte hareket eden ve bu kişilerle birlikte faaliyet yürüten bir topluluğun hikâyesidir.

"Yâ Harun! Rum'a çık, Karaman vilayetinde Küpe dağı derler bir dağın doğu tarafına şehir yap" (Şeyh Musa, 1991, s. 23).

Yola çıkmasına sebep olan emri, mezar ziyaretinde aldığı belirtilse de bunun yukarıda bahsetmiş olduğumuz mecaz kullanımı; hedefsiz ve sebepsiz yola çıkmadığı ve varacağı yerde yapacağı işlerin önceden belirlendiği anlamını taşır. Seyyid Harun ve beraberindekiler, Bağdat'ta yaşayan Cafer-i Sadık neslinden Emir Alaaddin'i ziyarete gidecek olan kafil ile birlikte hareket ederler. Bağdat'a vardıklarında Emir Alaaddin ile birlikte kırk gün halvete girerler. Emir, Seyyid Harun'a tarikat esaslarını öğretir, aba ve asa verir. Burada aba ve asa, icazet almak manasını taşır. Aba ve asanın sözlük anlamları düşünüldüğünde bunları almakla Seyyid Harun davete icabet etmiş olacak ve öğrendiği tarikat esasları ile birlikte aldığı emir gereği uyduğu program dâhilinde Rum'a yönelecektir.

"Asa, Arapça kullanılan anlamları olarak kendini savunmak, korumak, itiraz etmek, bir yere yerleşmek ve orada karar kılmak, meydan okumak veya davet etmek, bir gruptan ayrılıp kendi başına kendi programıyla gitmek gibi birden fazla manayı içermektedir" (İsfahani, 2012, ss. 1016-1017; Taşğın, 2013, s. 172)

Yolculukları boyunca kendilerine bir bulut kılavuzluk etmiştir. Bulutun kılavuz olması İslam geleneğinde aktarılan (Hz.) Muhammed'e peygamberlik gelmeden önce bulutun takip etmesi ve onu güneşten koruması arasında anlamsal bir bağ kurulabilir. Ayrıca *Makalât*'ta geçen Emir Alaaddin'in bulutu görmesi üzerine söylediği aşağıdaki ifade ile birlikte bulutun hem Haktan geldiği ve bu yola çıkarken bir yol gösterenin olduğu ifade edilmiştir.

"Ya Seyyid Harun Sultan! Hak sana kılavuz kılmış" (Şeyh Musa, 1991, s. 29).

Yukarıda bahsettiğimiz metnin kendi anlam bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesi gereken mecaz ve semboller, Emir Alaaddin'den ders alması, aba ve asa sahibi olması Seyyid Harun'a meşruiyet kazandırmakta ve köklerini yani geldiği yeri ve konumunu ortaya koymaktadır. Seyyid Harun Bağdat'tan sonra Konya'ya gelmiştir ve onun burada iki yıl kaldığını şu ifadelerden anlıyoruz:

"İki rekât namazı iki yılda tamam etti" (Şeyh Musa, 1991, s. 30).

Seyyid Harun ve beraberindekilerin göç yolu Horasan, Merv, Nişabur, Rey, Musul, Bağdat'a kadar ilk bölüm ve yeninden Bağdat, Musul, Nusaybin, Diyarbekir, Malatya, Kayseri, Aksaray, Konya'ya kadar olan ikinci bölüm ve Konya, Hatunsaray, Çukurçimen, Maya Gölü, Kavgaören, Bük, Gökhüyük ve Seydişehir'le nihayetlenen göç yolunu gösterir harita aşağıda (Şekil 1) gösterilmiştir. Haritada ana

³ Yeni bir yöntem denemesi olarak yorumsayıcı yöntemle fakat yazı ve söz arasındaki farkı da ortaya koyacak bir yaklaşım denenebilir. İleride *Makalât*'la ilgili böyle bir çalışma yapma niyetimiz olduğunu da belirtelim.

merkezler gösterilmiştir ve göç yolunun nasıl olduğu tespit edilemediğinden güzergâh işaretlemesi yapılmamıştır. Coğrafyanın zihnimizde canlanması adına sadece yer isimleri verilmiştir. Harita ve güzergâh için (Özergin, 1959; Cahen, 1968) ve (Şeyh Musa, 2022) kaynaklarından faydalanılmıştır.

Şekil 1

Seyyid Harun ve Beraberindekilerin Göç Yolu

Sonra beraberindekilerle Konya'dan tekrar yola çıkarlar ve Hatun Saray'da konaklarlar. Konakladığı yerde su isteyenler için asası ile su çıkarmıştır. Su bir hayat göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca yerleşiklik için bir şart olup suyun olduğu yer şenlenmektedir.⁴

"Asasın alıp 'ya Allah' deyip yeri dürttü. Heman-dem bir pınar çıktı, ovaya aktı. Sultan buyurdu, emr-i Hak'la bu benim mayam olsun dedi... Amma Sultan buyurdu ki her vakit maya edinmeyeler suyu... İnşallah pişmiş çalınır yoğurt olur, çiğne çalınırsa peynir olur" (Şeyh Musa, 1991, s. 33).

Burada yukarıda verdiğimiz asanın anlamıyla birlikte değerlendirildiğinde "oraya yerleşmek" anlamıyla Seyyid Harun bulunduğu mekâna maya çalmış, ilk yerleşim yerlerinden ve varlık göstereceği alanlardan birini seçmiştir.

Seyyid Harun, Hatun Saray'dan sonra Gökhüyük ve Karaviran'dan geçip şehrin kurulacağı Küpe Dağı eteklerine gelir. Çiğdem Tepesi denilen yerde manevi âlemde (tefekür-i ruhaniyle) şehrin kapılarını görür. Şehir üç kapıdan oluşmaktadır. Buna göre Kible tarafında manevi âlemde Hz. Muhammed ile görüştüğü Ulu Kapı, Hızır Nebi ile görüştüğü Hızır Kapısı ya da Pazar Kapısı, Veysel Karani ile görüştüğü Evliya Kapısı ya da Kiçi Kapısının yerlerini görür ve gösterir (Şeyh Musa, 2022, ss. 87-88). Şehrin inşası için kullanılan taşlar -Bizans kalıntısı olan- Vervelid şehrinde getirilir. Şehrin kuruluş yerinin seçilmesindeki etken tarihçiler açısından şudur:

"Kolonizatör dervişlerin iskân politikasının temel hareket noktası, virane bir mekânı alarak abad etmeye dayalı bir şehirleşme sistemine dayanmaktadır" (Çaycı, 2017, s. 400).

⁴ Çıkarılan bu su Yeşiltekke köyünde hala yerden kaynamaktadır. Makalât'ta geçen Çukurçimen ve Yeşiltekke köyleri birbirlerine çok yakındır. Ek 2. Ayrıca vefat eden kardeşi Körpe Seyyid'in kabri buraya çok yakın olup yaklaşık 4km kadar aşağıda yer almaktadır. Ek 3. Seyyid Harun Veli Camisi ve türbesinin son hali belediyece düzenlenmiştir. Ek 4.

Vervelid adındaki antik şehrin kalıntılarının kullanılması ve boş, bir yönüyle ıssız yer olan Küpe Dağının eteklerinin seçimi bu durumu destekler mahiyettedir. Selçuklunun son dönemlerindeki göç ve iskân faaliyetleri ile ilgili olarak güvenliğin, ticaretin, ulaşımın ve siyasi-sosyal düzenin sağlanması adına yerleşimler (zaviyeler) bir anlamıyla kuş uçmaz kervan geçmez yerlere yönlendiriliyordu. Konuya bu bağlamdan yaklaşan Barkan'ın (2015, s. 11) ifadeleriyle;

"Mevzuubahis etmek istediğimiz mes'ele; hâlî ve تنها yerlerde, boş topraklar üzerinde bu Orta Asyalı muhacirler tarafından kurulan bir nevi Türk manastırları, *couvent ermitagei* olan zaviyelerle, yeni bir memlekete gelip yerleşen kolonizatör Türk dervişleridir".

Burada bir konuya açıklık getirmek yerinde olacaktır. Yapılan alıntılardan da anlaşılacağı üzere tanımlama şekli itibariyle daha çok batıcı bir yaklaşımın sonucunda kolonizatörlük ve Türk manastırı benzetmeleri, bize menakıbnameler ve özelde Seyyid Harun menakıbının vereceği irfan ve anlamı kaybettirmektedir. Hatta bu anlayış yazımızın amacı olan metnin yaşayan anlamını ortaya çıkarmamızın önünde bir engeldir. Ayrıca Konya'da kalabileceksen yönünü bu günkü Seydişehir'e doğru çevirip orada kendine yeni bir şehir inşa etmesinin sebebi sadece Barkan'ın ortaya koyduğu bu, siyasi ve sosyal etkilerle göçün gerekçesini açıklamaz.

Yola çıkmanın sebebi olarak ortaya konulan Küpe Dağı eteklerinde şehir kurma emri ve geldiğinde manevi olarak şehir kapılarının yerlerinin belirlenmesi ve bir yönüyle yerleşim planının hemen uygulamaya konulması, şehir kurgusunun Seyyid Harun'da hazır olduğunu gösterir. Horasan'da emir olması ile bağlantılı olarak, orada pratikte tecrübe ettiği şehrin bir benzerini Küpe Dağı eteklerine kurmuştur denilebilir. Ayrıca bunu beraberinde gelen kırk kişi ile birlikte yapmaktadır. Bu da bize gelenlerin yetişmiş insan ihtiyacını karşılayacak kişiler olduğunu gösterir.

Şehri kurma işlerinin mescid inşaatının tamamlanmasıyla belli bir aşamaya gelmesi sonucu Seyyid Harun, kendine has olan çilehanesinde ibadetle meşgul olmuş ve ölümüne yakın halifelerini Alanya, Manavgat, Teke, Germiyan ve Aydın illerine göndermiştir. Yer seçiminde esasını kullanmış ve asanın düştüğü yere yerleşmelerini söylemiştir. Bu asanın yukarıda vermiş olduğumuz yerleşmek, davet etmek gibi anlamları ile uyumlu olup, yer seçiminin bölgesel bir anlayış doğrultusunda olduğunu ortaya koyar. Anlatılanların tamamına bakıldığında Seyyid Harun ve beraberindekilerin sahip oldukları insan-âlem ilişkisi kavrayışı temelinde pratiğe döküldüğünü görmekteyiz.

2. Makalât'ta İnsan-Âlem ilişkisi

İnsan-âlem ilişkisinde temel belirleyici düşünce daha çok tasavvufi kavramlar üzerinden ortaya çıkmaktadır. Kelami tartışmalarda ise Kur'an ve yaratılış üzerinden yapılan Allah'ın varlığı ve birliği üzerinden bir anlatım mevcuttur. Âlem kelimesinin karşılığı, anlatmak istediklerimizi daha iyi ortaya koyar. Çünkü âlem, Allah dışında yaratılanlar, dünya ve içindekilerdir. Âlem, "alâmet ve nişan koymak" manasındaki *aleme* veya "bilmek" anlamındaki *ilm* kökünden türetilmiş olup, yaratıcısının varlığına alâmet teşkil eden, onun mevcudiyetinin bilinmesini sağlayan şey demektir. Bu etimolojik köken ve anlam alanı, âlem kavramının sadece fizikî bir varlık toplamı değil, aynı zamanda Yaratıcı'nın bilgisinin ve kudretinin işareti olduğunu da göstermektedir (İsfahani, 2012, ss. 1040-1041; Cürçani, 1997, s. 149).⁵ Bu bağlamda âlem, sadece maddî bir yapı değil, aynı zamanda manevi bir anlam taşıyıcısıdır.

"...âlemdeki varlıkların yaratılışı ile işleyişindeki eşsiz ahengi ve düzeni gören herkes, mükemmel bir yaratıcı fikrine ulaşabilecektir" (Kılavuz & Kılavuz, 2013, s. 131).

Mükemmel yaratıcı olarak ve yarattığına düzeni sağlayan Allah ile olan ilişki de aslında âlemle olan münasebeti belirlemektedir. Bu bağlamda inancın gereği olarak ortaya çıkan yaratıcı (Tanrı) tasavvuru yaratılanla nasıl bir ilişki kurulduğunun da ipuçlarını vermektedir. Yegâne yaratılan insanın yerini de bu düşünce belirler. Köprülü (2016, 423-424) bu konuyu kendine has veciz üslubuyla şöyle ifade eder:

"Sûfîlik akidelerine göre, kâinat, merkez noktası olan insanda hatmolmuştur. Kâinattaki mevcudat, sıfat-ı ilâhiyye'den ancak birine veya diğerine ma'kes olabilir (aksedebilir); hâlbuki insan cümlesine

⁵ Âlemle ilgili daha geniş açıklamalar için bakınız (Karagöz, 2009).

cilvegâhtır; çünkü ism-i a'zâmin mazharıdır... İnsan hariçteki âlem-i kübrâ'nın zübde ve icmâlî, musaggarı olduğundan dolayı, âlem-i suğrâ namını almıştır; hâlbuki bununla iktifa etmeyen bir takım mutasavvıflar, asıl insanı âlemi kübrâ ve kainatı da âlem-i suğrâ telakkî ederler".

Biz burada tüm bu ifadelerden hareketle *Makalât*'ta nasıl bir âlem tasavvuru ile bağlantılı insan-âlem ilişkisi kavrayışının ortaya konulduğunu tespit etmeye çalışılacağız. Çünkü kanaatimizce pratikte hem kelam hem de tasavvuf görüşleri haricinde ve onunla bağlantılı bir anlayış söz konusudur. Bu anlayışta metafizik ve kavramsal düzeyde konuya farklı bir bakış açısı getiren felsefe üzerinden değerlendirmek mümkündür.

Makalât'ta geçen ifadelerden hareketle insan-âlem ilişkisi hakkında düalist bir yaklaşım olduğu görülebilir. Şöyle ki *Makalât*'ın son bölümü tasavvufi olarak kabul edilen ve temelleri Hoca Ahmet Yesevi'den⁶ başlatılan ve Hacı Bektaş-ı Veli⁷ ile süren dört kapı kırk makam anlayışı üzerinden anlatılanlar ile tasavvufi esasların ve buna bağlı yaratılış ve dünyaya inişin anlatıldığı kısım ve ilk bölüm denilebilecek Horasan'dan Seydişehir'e kadar olan göç süreci ve yaşanan olaylar, bizce konumuzun önemi olarak değerlendirilebilecek âleme (evren-dünya) bakışı ortaya koyan durumdur.

2.1. Göç Hikâyesi Bağlamında İnsan-Âlem Anlayışı

İlk olarak âlem tasavvurunu ortaya koyacak olan ve Seyyid Harun'un dünya ile ilişkisini gösteren siyasi iktidar hırsları taşımadığını ve yaptıklarını rıza-i İlahi'ye dönük yaptığını bize göç hikâyesinin başlangıcında mevcut durumunu değiştirdiğini aşağıdaki sözlerinde anlıyoruz.

"Bana beylik gerekmez, taç ve saltanat lazım değil, bunları çıkarıp atıyorum" (Şeyh Musa, 2022, s. 74).

Bu durumu *Makalât*'ın ilerleyen bölümlerinde Eşrefoğlu Beyliği ile olan münasebetleri de teyit etmektedir. Dünyaya dönük siyasi hırslardan arınmış ve "taç" ve "saltanatı" bırakıp onun yerine "aba" ve "asa"yı koymuş fakat bunu yaparken dünyayı imar etme vazifesi ile memur edilme görevini de ihmal etmemiştir. Âlemle olan ilişkisinde Allah ile olan ilişkiye dönük ve ona göre hareket etme durumunu yola çıkmadan halvete girmesi ve tevekkül ile hareket etmesinde de görmekteyiz.

"Her zaman Allah'a tevekkül edip hareket ederdi" (Şeyh Musa, 2022, s. 79).

Aşağıdaki ifadeleri ise bir yeri imar etmek ve sadece ahirete dönük ve yanlış anlaşılan zühd değil varlık âlemi olan dünya içinde çalışmayı amaç edinmesini görüyoruz.

"...biz Hakk tarafından Karaman diyarında bir şehir kurmakla emr olunduk. Görevlendirildiğimiz vazife nerede olursa doğru oraya gidip vatan tutacağız" (Şeyh Musa, 2022, s. 81).

Bu bize zühd ile ilgili olarak dünyadan tam anlamıyla el etek çekme değil ahiret için dünyaya dönük bir faaliyetin varlığını da göstermesi bakımından önemlidir. Tasavvuftaki karşılığında dünyanın insanı yaratılış gayesinden ve dolayısıyla yaratıcısından uzaklaştıran bir yer olarak görülmesi "zühd" kavramı üzerinden ifade edilir.

"Fakat zühdü dünyadan tamamen yüz çevirmenin amacı olarak değil, ahirete rağbet göstermenin aracı olarak görmek daha doğru bir yaklaşım tarzıdır" (Yılmaz, 2007, s. 198).

Ayrıca tanımlanamayan veya bilinmeyen bilinebilir hale getirmiştir bir yurt-şehir kurma süreci. Çünkü geline yerin yeniden imarı ve inşası ile bilinen ve talim edilen –deneyimlenen- ile yeni arasında bir bağ kurulmuştur. Ya da geleneğin taşıyıcısı olarak yeniden inşa edilmiştir. Bunu yaparken de varlık zemini üzerinden bir ilişki biçimi ortaya konulmuştur. İnsanın yerleşmesi-yerleşmesi ile kendine bir zemin elde etmesi vardır. Artık bu zemin üzerinden âleme (dış dünya) müdahalesi veya hamlesi gerçekleştirilir. Halifelerini merkez edindiği bu zeminden çevreye göndermiştir. Seyyid Harun'un halifelerini gönderdiği yerler Alanya, Manavgat, Antalya, Germiyan, Aydın ve muhtemelen

6 "(Ahmed Yesevi) Buyurdu ki: Kul, Allah Teâlâ'ya kırk makam (basamak) ile ulaşır. İlk on makam şeriatla ilgilidir. İkinci on makam tarikatla, üçüncü on makam marifetle, dördüncü on makam da hakikatla ilgilidir" (2019, s. 558).

7 "Kul, Çalab Tanrı'ya kırk makamda irer, dost olur. Onı şeriat içinde, onı tarikat içinde, onı ma'rifet içinde, onu hakikat içindedür" (Hacı Bektaş-ı Veli, 2010, s. 68).

Beyşehir’de yer alan Ada ve Bük’ün yer aldığı haritada gösterilmiştir (Şekil 2). Haritada merkezler gösterilmiş olup güzergâh işaretlemesi yapılmamıştır. Etki alanının ve genişliğinin zihinde canlanması ve bir dağarcık oluşturması adına sadece yer isimleri verilmiştir. Harita ve güzergâh için (Özergin, 1959; Cahen, 1968) ve (Şeyh Musa, 2022) kaynaklarından faydalanılmıştır. Gönderilen yerlere bakıldığında etki alanının genişliği daha iyi anlaşılacak ve Seyyid Harun tarafından inşa edilen mekanın metin olarak kurgusu anlaşılacaktır.

Şekil 2

Seyyid Harun'un Halifelerini Gönderdiği Yerler

Metinde geçen devenin taş olması ve taşın deveye dönüşmesi ile şehrin kuruluşunda kullanılan taşların yürütülmesi hususları bize âlemle ilişkinin kaynağının Allah ile olan ilişki üzerinden kurulduğunu yeniden gösterir. Hatta *Makalât*'ta Mevlana'dan yapılan alıntı meseleyi daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

"Her kim Allah'ın makbulü olmuşsa, onun her işinde eli, Allah'ı elidir" (Şeyh Musa, 2022, s. 84).

Bir anlamda âlemle kurulan ilişkinin Allah ekseninde olması ile insanın varlığının tamamlanması ve varlıkla bütünleşerek kendini yeniden anlamlandırması söz konusudur. Bu insanın tam olmasını ve bir yaşam dünyası belirlemesini sağlar. Aynı zamanda insanın ne olduğu ilişki kurduğu âlem ile ya da etrafına (âleme) yüklediği anlam üzerinden tespit edilebilir.

Tasavvufi anlayışa göre dünyanın geçiciliği, yapılan kalenin zamanla harap olacağının bilincinde olduğunu ifade edilen şu satırlarla ortaya konulmaktadır.

“O taşları koyun. Fakat böyle hiç münasip olmadı. Zira zorla, güçle getirildiler. Bundan dolayı bu kale tez harap olacaktır. Gerçi bu dünyadır, dünyanın harap olmasına da şaşılmaz” (Şeyh Musa, 2022, s. 93).

Ne yapılırsa yapılsın bu geçicilik ve harap olma durumu ortaya çıkacaktır ve kendini konumlandırışı bir kul olma üzerindendir. Tabi buradaki getirilen taşların zor ve güç -dünyalık güç- ile getirilmesi bağlamında söylenmesi gözden kaçırılmamalıdır. Burada bir denge ve ahenk gözetildiği ortaya çıkmaktadır. Olumsuz daha doğru şekliye karamsarmış gibi gelen bu ifadelere rağmen bir canlanma ve gelen insanlarla birlikte şehrin ortaya çıkması anlatılmaktadır.

“...ondan sonra her yandan obalarla insanlar akın etmeye başladı. İl dirildi, şehir meydana çıktı” (Şeyh Musa, 2022, s. 94).

Burada denilebilir ki şehir iki unsurdan oluşmakta ve bu iki unsur birbirlerine sıkı bir şekilde -göbek bağına benzeşik şekilde- bağlanmaktadır. Yine burada âlemle ilişkinin bir göstergesi olarak kapıların manevi işaretlerle yerlerinin belirlenmesinde görüldüğü üzere şehir kuru taştan olmayıp ruhu olan yapılardır. İnsan ve şehrin unsurları olan kale, cami, mescid ve çilehane... Taşğın'a⁸ göre fütüvvet, sofraya açmak ile şenlenen hayat hem gelen insanlarla hem de *Makalât*'ta geçen aşağıdaki ifadelerle desteklenmektedir.

"Yine kudret-i ilahiden nimetler ve helvalar gelmekteydi. Hatta inşaatta çalışan dervişler birbirleriyle 'Kireç ve harç içine helvaları karıştırılmalı da şehir tatlı olsun.' diyerek şakalaşırlardı" (Şeyh Musa, 2022, s. 88).

Ömrünün son zamanlarını çilehanede geçirmesi Hoca Ahmet Yesevi yolundan olduğunun bir işareti olarak uzlete çekilmiştir.

"Cuma camisinin içindeki bir çilehaneye girdi ve oradan hiç çıkmadı. Taşı yastık, toprağı döşek edildi... Kalan ömrünü orada geçirdi" (Şeyh Musa, 2022, s. 97).

Bu Seyyid Harun'un âlemle ilişkisinde öte dünya için de hazırlığı ve manevi yolcuğunu tamamlama olarak okunabilir. Tasavvufta yer alan seyr-i suluk ve insan-ı kâmil anlayışı ile de uyumlu olup nihayete eren bir ömürde varılabilecek son sınıra ulaşma çabasını da gösterir. Bu ifadeler *Makalât*'ta yer almayıp onun yerine nefsin mertebeleri üzerinden anlatılır. Nefs üzerinden yapılan anlamlandırma, insan-âlem ilişkisi bağlamında anlatılmak isteneni sanki daha iyi ifade etmektedir.

2.2. Tasavvufi Kurgu Bağlamında İnsan-Âlem Anlayışı

Makalât'ın son bölümünde evren ve yaratılışla ilgili ifadeler Seyyid Harun'un –ama temelde *Makalât* yazarının- nasıl bir insan-âlem anlayışı olduğunu ortaya koymaktadır. *Makalât*'ta anlatılan sıralama ve kategorileştirme bir düzen unsuru olarak sunulmaktadır. Tasavvuftaki dört kapı kırk makam anlayışı ile ilgili bölüm âlemle ilişkinin lahuti boyutunu göstermektedir. Bu bağlamda metinde geçen insanın yaratılışı ve bu yaratılış aşamaları üzerinden âlemin kurgulanışı ortaya konulmaktadır. Yaratılış ile ilgili benzer anlatımların başka metinler ile karşılaştırılması konuyu daha vazih hale getirecektir. Çalışmanın sınırlarından dolayı bu yapılamamıştır. Ayrıca manevi yol Seyyid Harun'dan sonra mevcut sosyal ve siyasal şartlara göre yeniden kurgulanmış olabilir. *Makalât* yazarı, kendi döneminde sistemleştirilen manevi yol üzerinden geçmişe dönük bir kurgu ile metni şekillendirmiştir. Bu şekillendirmede de döneminin siyasi ve sosyal şartlarının etkisi altında olması gayet tabiidir.

Öncelikle ruh yaratılmış ve yaratılan bütün ruhların öncesi "Ahmet aleyhisselamin" ruhudur (Şeyh Musa, 2022, s. 105). Ruhların yaratılmasında bir kategori olup sonrasında diğer ruhlar yaratıldı.

"...nur-ı Muhammedi'n tecellisinin şevkinden Hak Teâlâ bütün peygamberlerin ruhları ile velilerin, takva ehlinin ve bütün müminlerin ruhlarını yarattı" (Şeyh Musa, 2022, s. 105).

Âlemin melekût, arş vd. yarattıktan sonra topraktan Âdemin sureti yaratıldı. Toprağı yeryüzünden almaya giden dört büyük melekten sadece Azrail bu görevi yerine getirdi ve can alma görevi de ona verildi. Burada ruhtan sonra yeni katman olarak topraktan yaratılma anlatılmaktadır. Yedi katman ve ruhun bu katmanlarda ilerlemesi ile âlemle ilişkinin boyutu ve yönü ortaya konulmuştur.

Kur'an'ın açık olan zahir ve kapalı olan batın anlamları vardır. Açık mana şeriatın zahiri, kapalı mana ise şeriatın batınıdır, şeriatın batını ise tarikat, marifet ve hakikattir. Böylece dört kapı yani şeriat, tarikat, marifet ve hakikat ortaya çıkmıştır. Bunlar *Makalât*'ta detaylı bir şekilde anlatıldık sonra nefis sıralaması ve özellikleri ifade edilip nefsin son mertebesi olan Nefs-i mutmainneye ulaşmanın sırları tarif olunmuştur. Bu ilişki katmanlı ve çok boyutlu bir âlem tasavvuruna kapı aralıyor.

"Şeriatteki ahkâm-ı zahire, imanın binasını ve dışını yapıcıdır. Tarikat, imanın göz alıcı yanı, süsüdür, marifet şerefidir, hakikat ise imanın gayesinin ve hedefinin ortaya çıkmasıdır" (Şeyh Musa, 2022, s. 113).

⁸ "Göçerler, yerleşik hayata ait bilgi ve birikimle birlikte hareket edip yerleşime açtıkları her yeri şenlendirdi" (Taşğın & Taşğın, 2023, s. 325).

Denilebilir ki Seyyid Harun ve *Makalât* bize ontolojik bir tavır alış olarak kendini var etme anlamında hayatın mücadele alanı olmasını göç, şehir kurma ve uzlet eylemleri ile insan âlem ilişkisinde insan olma anlayışına uygun bir örnek vermektedir. Toparlayacak olursak insanın toplumsal tarafının ya da toplumda var olduğu şekliyle yönetici olması, şehri kuran ve imar-iskân ile yeryüzü halifesi, züht ve uzlet ile Allah'a yaklaşan insan özelliklerini bir arada görmekteyiz. İnsan ve âlem ilişkisi katmanlı bir yapı olarak karşımıza çıkmakta âlemlerin katmanlı yapısı gibi insan da toplumsal olandan metafizik alana doğru bir geçiş sürecini bizlere göstermektedir. Tüm bunları birleştirense mekân -hem yerleşiklik hem kutsallık bağlamında- insan -ruh ve yaratılıştaki çamur- birlikteliği ile ortaya konulan bir varlık ve oluş felsefesini barındırmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak ahiret hayatı ve hesap gününe göre yaşamak, insan-âlem ilişkisi kurmanın yolları olarak sunulmaktadır. Ayrıca âlem ve dünya ile uyum içinde yaşadığı yerlere -bu günkü anlamda tıkalı kalmak yerine- gerçek anlamda özgür olup kendisini ve çevresini genişletme fırsatı sunmaktadır. Elbette tarihi bir vesika olarak incelenmesi önemli geçmiş bilmek adına ama bize bugün ne söyler sorusu geçmişle kurulacak bağa önemli bir geçiş sağlayacaktır.

Makalât bize eyleme dönüşen ve bugün de dönüşme kapasitesi barındıran bir bilgi sunmaktadır. Her ne kadar göçü ile ilgili Moğol baskısı ve dönemin siyasal şartları etkenmiş gibi gözükse de bir şehir kurma misyonu yüklenmenin altında başka saikler olması muhtemeldir. Bizce başka bir yerde tekke kurup verilen emri yerine getirebilecekken antik harabelerin olduğu bir yere yerleşmek ve kale içerisine şehir kurmak Horasan'da var olan bir şehir kurgusundan kaynaklanmaktadır.

Aldığı emir ve gereklerini daha geniş bir şekilde insan-âlem ilişkisi bağlamında değerlendirmek gerekir. Girişte de belirtildiği üzere şeyh ve dervişler tarafından kurulmuş ve adı da kurucusunun ismiyle anılan tek şehir Seydişehir'dir. Ayrıca çalışmamızda esas vurgulamak istediğimiz, emri yerine getirmede gereklendirici saiklerin neler olduğu üzerinden ortaya çıkan insan-âlem düşüncesinin muhteviyatını tespit etmektir. Bu muhteviyatın içine *Makalât*'ta sıkça geçen kâfirlerin imana gelmesi ifadeleri üzerinden hareketle geliş amacı ve dünya ile ilişkinin yönünü göstermektedir. Dünyadan elini eteğini çekmiş görüntüsü veren bir adamın veya topluluğun şehir kurma süreci bize hem dünya hem ahiret için çaba göstermenin bir örnekliğini sunmaktadır.

Mekân üzerinden kurulan ilişkiler ve bağların *Makalât*'ta geçen yer isimleri üzerinden kurduğu coğrafi bağa bakıldığında âlemle (dünya) kurulan ilişkinin boyutu ve geldiği güzergâh ile halifelerini görevlendirdiği yerler üzerinden etki alanı ortaya çıkmaktadır. Göç yolunun Horasan'dan başlayıp, Bağdat ve Konya'ya dönük olması etkilendiği irfanı ortaya koymaktadır. Etki alanına bakıldığında dönem Konya'sının sahip olduğu hinterlandı görmek mümkündür. Halifelerini gönderdiği ana merkezler Alanya, Manavgat, Antalya, Germiyan (Kütahya) ve Aydın olup, buralara göndermesi bulunduğu yerin etki alanını da göstermektedir. Bu hem var olan coğrafi bilgiye hem de yeniden kurulan bir bilgi alanına işaret etmektedir. Bugün bize gösterdiği şeylerden biri de sahip olduğumuz bilme ve bu bilme üzerinden varlık -dış dünya- âlem ile kurduğumuz ilişki biçimlerini gözden geçirme ve yeniden kurgulama imkânı sağlamasıdır.

Kaynaklar / References

- Abdülkerîm b. Şeyh Mûsâ. (1991). *Makâlât-ı Seyyid Hârûn*. (C. Kurnaz. Haz.). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Abdülkerîm b. Şeyh Mûsâ. (2022). "Makâlât-ı Seyyid Harun Veli". *Vefatının 700. Yılı'nda Seyyid Harun Veli ve Makâlât-ı Seyyid Harun Veli*. (M.E. Şen & B. Şahin, & A. Bektaş. Ed.), Seydişehir Belediyesi Yayınları, ss. 71-119.
- Barkan, Ö. L. (2015). İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler. *İnsan & İnsan*, 2(5).
- Cahen, C. (1968). *Pre-Ottoman Turkey A general survey of the material and spritual culture and history c. 1071-1330*, Taplinger Publishing Company.
- Carr, E.H. (2022). *Tarih Nedir?* (Misket Gizem Gürtük Çev.), İletişim Yayınları.
- Cürcani, S.Ş. (1997). *Tarifat*. (Arif Erkan Çev.), Bahar Yayınları.
- Çaycı, A. (2017). Bir Şehir Banisi Olarak Seyyid Harun Veli. *Şehirler ve Alimleri* (R. Altıntaş vd. Ed.), Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yayınları, 397-405.
- Değerli, A. (2014). Küpe Dağı Eteğinde Bir Kentin Kuruluşu Hikâyesi: Makâlât-ı Seyyid Harun Veli. *Türk- İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*. 9 (18), 125-134.
- Hacı Bektaş-ı Veli. (2010). *Makâlât*. (A. Yılmaz & M. Akkuş & A. Öztürk. Haz.), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hoca Ahmet Yesevi. (2019). Risâle Der-Makâmât-ı Erbain, *Hoca Ahmet Yesevi Külliyyatı*. (N. Tosun & K. Eraslan, Haz.), Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları.
- İsfahani, R. (2012). *Müfredat (Kur'an Kavramları Sözlüğü)*. (Yusuf Türker Çev.) Pınar Yayınları.
- Karadeniz, H. B. (1998). Seydişehir'in Kurucusu Seyyid Harun'un Evlâdları. *Belleten*, 62(233), 31-40.
- Karagöz, N. (2009). Kur'an-ı Kerim'de Âlem Kavramı. (Tez No: 227494) [Fırat Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yök Tez Merkezi.
- Kılavuz, U.M. & Kılavuz, A.S., (2013). *Kelâma Giriş*. İsam Yayınları.
- Köprülü, M.F. (2016). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Alfa Yayınları.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I*, (Sedef Özge Çev.), Yayınodası Yayıncılık.
- Ocak, A.Y. (2010). *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler (Metodolojik Bir Yaklaşım)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Önder, M. (1988). Seydişehir'de Seyyid Harun Külliyesi Vakıfları ve Banisi, *Vakıflar Dergisi*, 20, 13-28.
- Özergin, M.K. (1959). Anadolu Selçukluları Çağında Anadolu Yolları. (Tez No: 535) [İstanbul Üniversitesi Yayınlanmış Doktora Tezi]. Yök Tez Merkezi.
- Şen, M. E. (2022). "Bir Şehir Kurucusu Olarak Seyyid Harun Veli". *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 201-213.
- Taşgın, A. (2013). *Dediği Sultan ve Menakıbı Konya ve Çevresinde Ahmet Yesevi Halifelerinin İzleri*. Çizgi Kitabevi.
- Taşgın, A. (2017). *Horasandan Balkanlara Ulaşan Eren Koyun Baba ve Menakıbı*. Çizgi Kitabevi.
- Taşgın, A., & Taşgın, H., (2023). Kosova'da Tekkeler ve Tekke Etrafında Şenlenen Hayat. *Balkanlarda Türkler ve Türkçe Kongresi* (pp.325-330). Serbia
- Taşgın, A., Bayram, V., & Atay, Ö., (2018). Dediği Sultan ve Seyyit Harun Karşılaşması: Menakıbnamelerin Anlam Dünyası. XVIII. *Türk Tarih Kongresi*. Cilt XII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, ss. 19-26.
- Yılmaz, Ö. (2007). "Tasavvuf Kültüründe İnsan-Dünya İlişkisi". *Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, 8 (18), 191-203.

Ekler / Appendices

Ek 1

Şehrin Kapılarının Temsili Gösterimi (Kiçi Evliya Kapısı ile Hızır Pazar Kapısı)

Ek 2

Seyyid Harun Veli'nin Asası ile Su Çıkardığı Yeşiltekke Köyü'nde Bulunan Yerden Kaynayan Su (Çukurçimen)

Ek 3

Kardeşi Körpe Seyyid'in Kabri

Ek 4

Seyyid Harun Camisi ve Türbesi

